In de moeilijke dagen der Doleantie, toen heel de Kerk in beroering was, tot den Dienst des Woords geroepen in de Kerk van Oude en Nieuwe Wetering, aarzelde hij geen oogenblik, welken weg hij moest inslaan, maar koos terstond met beslistheid en geestdrift voor de Doleantie partij en leidde zijn Kerk uit de Synodale organisatie uit. Die trouw aan de Gereformeerde beginselen, die vastheid van karakter en overtuiging, die moed en beslistheid om voor zijn beginselen uit te komen, is hem steeds bij gebleven en siert hem niet het minst op dezen dag.

Toch is het niet alleen zijn pastorale arbeid, eerst te Oude en Nieuwe Wetering en daarna te Wageningen met trouw volbracht, die hem tot een persoon van beteekenis in ons kerkelijk leven heeft gemaakt. Zeker ligt ook daarin een reden, om hem hulde te brengen. Vooral de uitnemende wijze, waarop Ds. van Schelven het Woord weet te bedienen getuigt van ernstige en grondige studie, van diep inzicht in het Woord en van de gave om uit de Schrift oude en nieuwe schatten voort te brengen. Maar Ds. van Schelven heeft vooral recht op onzen openlijken dank om wat hij gedaan heeft voor de „verstrooide geloovigen" in de Rijnstreek. Van hem ging het initiatief uit om de Nederlanders, die in Duitschland zonder geestelijke verzorging waren, te helpen; hij heeft zelf tijd noch moeite noch geld ontzien om daar een geregelde bediening des Woords te institueeren, en hij heeft de Kerken weten warm te maken voor dezen arbeid, die reeds zulke gezegende vruchten draagt. Ook als curator van het Gereformeerd gymnasium, eerst te Zetten, daarna te Arnhem, droeg hij niet weinig bij om het peil van het onderwijs te verhoogen, en in moeilijke omstandigheden bleef hij trouw op zijn post. En als mede-redacteur der *Geldersche Kerkbode* wist hij door zijn pittigen toon de aandacht zijner lezers altijd te boeien, oefende hij een goeden invloed uit op het Geldersche volk en was hij bovenal steeds een trouw voorstander van de gezonde Gereformeerde beginselen.

DR. H. H. K.

Leestafel.

1. NEERLANDS INDIË. Land en Volk, Geschiedenis, Bestuur, Bedrijf en Samenleving. Onder leiding van H. COLIJN, Lid van de Tweede Kamer der St. Gen. Door deskundigen op verschillend gebied, met een voorwoord van J. B VAN HEUTSZ, Oud Gouv.-Generaal van Nederl. Indië, 700 groote en kleinere Illustraties, waaronder 6 gekleurde platen. Uitgevers-Maatschappij „Elsevier" Amsterdam.

Van dit werk, dat in 24 afleveringen compleet zal zijn, werd ons de eerste toegezonden.

In de verwachting, dat het bij de toezending van deze aflevering niet zal blijven en ik mijn lezers dus omtrent hetgeen er verder van verschijnt op de hoogte zal kunnen houden, wil ik reeds nu over dit boek iets mededeelen.

De Oud-Gouverneur-Generaal VAN HEUTSZ, die, zooals uit den inhoud van het hier boven afgeschreven titelblad blijkt, er een VOORWOORD bij schreef, karakteriseert het als een „populair geschreven wetenschappelijk werk" over Nederlandsch Oost Indië, waartoe het plan is uitgegaan van heeren directeuren der Uitgevers Maatschappij „Elsevier".

Een plan dat, toen de heer VAN HEUTSZ, na zijn terugkeer uit Indië, er kennis van kreeg, zijn goedkeuring wegdroeg, onder het tweeërlei beding echter, dat „een man van erkende ontwikkeling, bekwaamheid, uitgebreide kennis van Indië en ervaring als „editor" optrad en het tevens gelukte voor de samenstelling der verschillende onderdeelen de medewerking te verkrijgen van de allerbeste krachten".

Aan dat tweeërlei beding te voldoen, is het der Uitgevers Maatschappij „Elsevier", naar het oordeel van niemand minder dan den oud-Gouverneur zelf, gelukt. Van den heer H. COLIJN toch, onder wiens leiding het werk wordt samengesteld, zegt hij, dat een „editor" zooals hij had bedongen, is gevonden en van de bewerkers der verschillende onderdeelen, dat zij de eminente mannen op deze gebieden zijn.

En de heer COLIJN zegt in zijn INLEIDING van den staf zijner medewerkers, dat „elk voor het onderwerp dat zij behandelen, niet alleen bevoegd, maar grootendeels zelfs als de meest bevoegden op hun terrein zijn te beschouwen".

NEERLANDS INDIË belooft alzoo een voornaam werk te worden.

Naar de beer COLIJN ons verder in zijn INLEIDING mededeelt, zal het uit *drie* Afdeelingen bestaan.

De *eerste* zal handelen over LAND EN VOLK.

Naast een aardrijkskundige schets van den Archipel zal zij verhandelingen bevatten over de volken, de talen en de godsdiensten; over de zeden, gewoonten en rechtsinstellingen der Inlanders; over de bestanddeelen der inlandsche bevolking; eindelijk, een afzonderlijke schets van Nieuw Guinea en eene over de vreemde Oosterlingen.

De *tweede* Afdeeling zal, naast een beknopte geschiedenis der Europeesche kolonisatie, een schets geven van de algemeene, gewestelijke en plaatselijke bestuursinrichting, van het plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur, en van de inlandsche zelfbesturen.

De *derde* Afdeeling eindelijk zal bevatten eene beschrijving van hetgeen van Staatswege en door het particulier initiatief in Indië op elk gebied verricht wordt.

De ons toegezonden eerste Aflevering nu zet in de Afdeeling LAND EN VOLK in met, als Hoofdstuk I, het AARDRIJKSKUNDIG OVERZICHT van de hand van PROF. J. F. NIERMEIJER.

Klimaat, plantenwereld en bodemgesteldheid in het algemeen worden hier eerst besproken, en dan wordt op het einde van deze aflevering de bespreking van JAVA in het bijzonder aangevangen.

Vele keurige photografiën en een kaart van den Oost-Indischen Archipel verduidelijken hier wat in den tekst is behandeld.

Bij de, in onzen tijd in Nederland, weer ontwaakte belangstelling voor onze Oost-Indische berittingen mag de verschijning van dit werk, welks hoofddoel is omtrent de kennis dier besittingen heel ons volk voor te lichten, met sympathie worden begroet.

Het is de vrij-duidelijk uitgesproken wensch van den „leider", dat het, méér nog dan naar de *studeer*-kamer, zijn weg moge vinden naar de *huis*-kamer.

Worde die wensch ook door ons Gereformeerden vervuld.

Vinde COLIJN'S NEERLANDS INDIË zijn weg naar die huiskamers waar men, althans in de laatste jaren, met den arbeid der zending in onze Oost zoo sympathiseert en meeleeft, en dit in daden toont.

Maar vinde het toch ook zijn weg naar de *studeer* kamers van allen, die onder ons geroepen zijn op het gebied van de zending in onze Oost voorlichting te geven.

„Voor een *nuttige* belangstelling in Indië is het," zooals de „editor" raak opmerkt, „een vereischte er iets van te weten".

En dit „*populair* geschreven *wetenschappelijk* werk over Nederlandsch Oost-Indië", om nog eens met den heer VAN HEUTSZ te spreken, zal, naar wat uit het plan is afteleiden, niet alleen weten aanbrengen, maar ook bestaand weten èn verduidelijken èn verrijken.

2. MATTHEW HENRY. Letterlijke en Practicale verklaring van het NIEUWE TESTAMENT. Opnieuw uit het Engelsch vertaald. Vermeerderd met een Voorrede van DR. H. BAVINCK. Kampen, J. H. Kok — 1910.

Van deze reeds vroeger door mij hier besproken vertaling werden ons de Afleveringen 20—25 toegezonden.

Het JOHANNES-Evangelie wordt er van hoofdstuk I—XIV : 17 in behandeld. Een inleidend woord, op de eerste bladzijde, gaat vooraf. Theologen en zelfs theologanten zullen uit dit, nu niet bepaald „actueele" stukje „inleiding" geen nieuws leeren. Maar met name de „practikale opmerkingen" bij den tekst zijn vaak alleszins behartigingswaardig voor iederen lezer en voor den homileet bovendien zeer bruikbaar.

3. J. D. J. IDENBURG, predikant der Ned. Herv. Kerk te Amsterdam, GESCHIEDENIS DER CHRISTELIJKE KERK, naar het Hoogduitsch van F. L. Zahn. Te Groningen bij J. B. Wolters. 1910.

Nu DR. G. J. V. D. FLIER, die van ZAHN'S ten onzent veel gebruikte Kerkgeschiedenis, zoo menigen Hollandschen druk besorgde, gestorven is, heeft DS. IDENBURG deze zijn taak overgenomen en van dit boekje een 17e Nederlandsche uitgave bewerkt.

Deze 17e druk mag metterdaad „een herziene en veel vermeerderde" heeten. En dat niet alleen door de portretten in den tekst, maar ook door den inhoud. De nieuwe bewerker toch heeft de §§ over NEDERLAND aangevuld, en een schets van den kerkelijken toestand van ZUID AFRIKA toegevoegd. De §§ over de „Inwendige Zending" verkort, en die over de „Buitenlandsche Zending" uitgebreid. Daarbij heeft hij door rijker beschrijving van de „histoire contemporaine" der Kerk aan het boekje meer actualiteit gegeven en, door het te voorzien van een persoons- en zaakregister, het gebruik er van vergemakkelijkt.

„Het werkje", zegt de heer IDENBURG „won door dit alles belangrijk in grootte. Ik hoop: ook in bruikbaarheid".

Het eerste is 'n feit, dat ik niet kan tegenspreken. Het tweede een verwachting, van wier vervulling het mij wil voorkomen, dat Ds. IDENBURG, althans wat ons Gereformeerden betreft, zich geen al te groote illusie moet maken. Want hoe bruikbaar ZAHN'S KERKGESCHIEDENIS voor scholen en catechisaties ook is, meen ik mij toch niet te vergissen, dat gereformeerde predikanten en onderwijzers haar in deze 17e Nederlandsche bewerking, door wat in § 81 op p. 194 en 195 omtrent de DOLEANTIE is ingevoegd, als leerboek bij hun onderwijs *onbruikbaar* zullen achten.

4. DE HUT VAN OOM TOM. Zesde herziene en verbeterde druk. Met platen. Rotterdam. D. Bolle.

Dit boek is een vertaling van een bewerking voor de jeugd van H. BEECHER STOWE'S bekende werk UNCLE TOM'S CABIN. De „opdracht aan de jeugd", welke de schrijfter van DE NEGERHUT, op verzoek van haar, die deze bewerking uitgaf, er aan toevoegde, is er mede in vertaling bij opgenomen.

DE NEGERHUT blijft altijd een mooi boek, en ook deze „NEGERHUT voor de jeugd" geeft van dat moois veel terug. Toch acht ik het, om de tooneelen van mishandeling, die er in beschreven worden, een voor kinderen en jeugdige personen niet geheel onbedenkelijke lectuur. Door de „wreedheid", waartoe het lezen dier tooneelen kan brengen, wordt toch heel licht ook opgewekt wat bij hen niet opgewekt mag.

Uit de Pers.

In de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van 31 December kwam onder het *Kerknieuws* de navolgende retrospectieve beschouwing voor over godsdienst en kerk in 1910:

Wanneer wij ons zetten tot een oudejaarsavondoverzicht van het godsdienstig en kerkelijk leven, dan zullen we ons hier dienen te beperken binnen de grenzen van ons vaderland, al zullen we soms ook even moeten wijzen op internationale stroomingen welke hier te lande hun invloed hebben doen gelden.

Het afgeloopen jaar heeft ons een bestendiging doen zien van het verschijnsel dat de laatste jaren kenmerkt, en dat zeker ook nog de onmiddellijke toekomst zal blijven kenmerken.

Aan den eenen kant een terugvloeiing van het practisch, zoowel als van 't wijsgeerig, materialisme, samengaande met nieuwe belangstelling in 't godsdienstig leven, en, tengevolge van de heden alom waarneembare ontvankelijkheid voor godsdienstpropaganda, herleefde ijver en opgewektheid bij de voorgangers en corporaties, welke zich aan de zaak van den godsdienst hebben gewijd.

En omdat deze godsdienstige herleving de vrucht is van een geestelijk ontwikkelingsverloop, vindt zij de meeste aansluiting bij die godsdienstige stroomingen, die in geloofsopvattingen modern en in kerkelijke opvattingen vrijzinnig zijn.

Het godsdienstig modernisme en de kerkelijke vrijzinnigheid ondergaan op hun beurt den invloed van den nieuw toetredenden stroom en worden er op breeder boddingen geleid, waarbij de staketseltjes en afschuidinkjes tusschen richtingen, genootschappen en partijen aan 't verschuiven en afglijden raken.

Aan den anderen kant openbaart zich als natuurlijk bijverschijnsel een reactie bij de orthodoxie, welke verschrikt het hoofd opsteekt en angstig haar maatregelen neemt of door brutaliteit het in gevaar gekomen gezag tracht te handhaven.

De strijd tusschen de twee stroomingen, tusschen vooruitgang en behoud, brengt de actie, die den buitenstaander en onverschillige inzake godsdienst en kerk aan 't bestaan deser dingen herinnert.

Twee zulke geruchtmakende zaken waren de Borromeo-encycliek en de Dordtsche bevestiging. Beide openbaarden als bij bliksemlicht wereld- en levensbeschouwingen, die het groote publiek reeds in een ver verleden begraven rekende. Toch waren zij niet anders dan uitingen van hetgeen alom in 't duister leeft, doch thans als reactie op modernistische prikkels in 't licht was gedaagd. En noch de excuses van den H. Stoel, noch het protest van Ds. Wagenaar hebben deze uitingen ongedaan kunnen maken. Trouwens, zoowel Rome, getuige het geschriftje van de Apologetische Vereeniging Petrus Canisius, dat de Borromaeus-encycliek verdedigt en de scheidpartij tegen 't Protestantisme nog erger maakt, — als de Protestantsche confessioneelen die zich in de coalitie, getuige de zaak Warners, voor het moment almachtig gevoelen, beseffen dat in de gegeven omstandigheden slechts brutaliteit van optreden het gevaarloopend gezag kan redden.

Maar er is in deze brutaliteit toch ook iets van schrik en zenuwachtigen angst. Rome, door pauselijke anti-modernistenheftigheid in het buitenland aangezet, is na de Borromaeus-geschiedenis plotseling met schrik gaan begrijpen, dat het hier te lande te ver is gegaan en het sympathieke beroep van Dr. de Visser in de Tweede Kamer op het Protestantsche bewustzijn bracht de voor Rome pijnlijke zekerheid, dat zelfs in de coalitie aan zijn aanmatiging grenzen zijn gesteld.

Onderwijl heeft door Dordt en Den Helder het Protestantsche confessionalisme de massa tegen zich in 't harnas gejaagd, en de voortgaande stembus-overwinningen der modernen in de Ned. Herv. Kerk hebben het met angstvisioenen van de toekomst vervuld.

Modernisme en vrijzinnigheid zijn dan nu inderdaad ook te duchten tegenstanders geworden, nu ze eindelijk en ten slotte zijn gaan inzien de onontbeerlijkheid van publiciteit en organisatie. Nu de onderlinge naijver der kerkgenootschappen is verdwenen en de Protestantenbond gemeenschappelijk met het Centraal Comité van Vrijzinnige Hervormden de modernen in de volkskerk ten strijde heeft geroepen, zullen de overwinningen te Dordt en te Zutfen niet alleen blijven staan, maar zal de strijd in de hoofdstad, door Prof. Eerdmans zoo kloek ingeluid, zeker ook eenmaal ten gunste der vrijzinnigen worden beslist. Wanneer modernen, evangelischen en ethischen samengaan, — al mogen ze zich dan al niet, zooals Ds. Beversluis wil, in elkaar oplossen, — zijn de dagen van de confessioneele heerschappij geteld. Vooral als de godsdienstige propaganda onder 't materialisme blijft veldwinnen zooals tot nu toe, en godsdienstig-belangstellenden zich organiseeren in hun kerkgenootschap. Ongetwijfeld zullen de openlucht-bijeenkomsten, die in 't afgeloopen jaar in Noord-Holland, Friesland en Groningen zulk een succes hebben gehad, daartoe veel hebben bijgedragen, en worden mede de vruchten gezocgst van de colportage-geschriften die door den Protestantenbond onder alle groepen van 't volk zijn verspreid geworden.

Alles saamgenomen is 1910 voor 't vrijzinnig Christendom een tijdperk gewest, waarop met dank en voldoening kan worden teruggezien.

Het is wel opmerkelijk, dat een zuiver *politiek* blad zulke puur *kerkelijke* beschouwingen levert. Men zou zulk een overzicht eerder in de *Hervorming* of de *Kerkelijke Courant*, dan in een Staatkundig blad verwacht hebben.

En toch behoeft dit niet te bevreemden.

De *liberale* Staatspartij en het *modernisme* in de Kerk komen uit eenzelfde grondgedachte voort; bij de verkiezingen zijn het de moderne predikanten, die het warmst voor de liberale candidaten pleiten, en omgekeerd, als de liberalen op Staatkundig gebied de macht in handen hebben, zorgen ze wel dat alleen *moderne* professoren benoemd worden. Zoo wascht de eene hand de andere.

Niet ten onrechte is dan ook opgemerkt, dat de vernieuwde actie van de modernen in de Hervormde Kerk nauw saamhangt met de poging, om de liberale partij weer op het regeeringskussen te helpen. Eerst moet de Kerk weer in handen van de modernen gebracht worden; dan zal het volk straks wel voor de liberale candidaten stemmen.

In dat opzicht teekent dit stukje *kerkelijke* politiek, dat in een zoo defig liberaal blad als de *Nieuwe Rotterdammer* voorkomt.

DR. H. H. K.

Officieele Berichten.

De classis Alkmaar heeft in hare vergadering van 5 Januari 1911, gehouden te Nieuwendijk, praeparatoir onderzocht en met algemeene stemmen beroepbaar verklaard in de Geref. Kerken den Eerw. heer W. van 't Sant, candidaat in de theologie aan de Vrije Universiteit.

Zijn adres is: Sleeuwijk bij Gorinchem.

Namens de classis:
DS. P. H. DE JONGE, *scriba*.

Sleeuwijk, 5 Januari 1911.

Den Kerkeraden wordt vriendelijk doch dringend verzocht, bij het afgeven van een doopattest aan personen die naar Amerika vertrekken, daarop te melden hoelang cathechetisch onderwijs werd genoten, of de cathechisatie geregeld werd bezocht en ook hoe de wandel was.

Zoo menigmaal toch komt het voor, dat op een doopattest niets meer staat dan naam, datum van geboorte en doop, en ontbreekt de omschrijving die het attest tot een attest maakt.

Vooral voor alleenkomende personen, op een leeftijd waarop zij reeds lang belijdenis des geloofs moesten hebben afgelegd, is zulk een nadere omschrijving dringend gewenscht.

Namens den Kerkeraad der Second Christian Ref. Church,
A. G. D. GERRITSEN, *scriba*.

Paterson, N. J., 26 Dec. 1910.

Classis Gouda.

De Kerkeraad der Geref. Kerk van Haastrecht roept de Kerken in de classis Gouda op tot haar gewone Februari vergadering, welke D. V. op Dinsdag 7 Februari e. k. te Gouda zal worden gehouden.

Stukken, deze vergadering betreffende, worden vóór of op 21 Januari e. k. ingewacht bij den eersten ondergeteekenden.

Namens den Kerkeraad der roepende Kerk:
S. KAMPER, *h. t. praeses*.
T. YPMA, *h. t. scriba*.

Haastrecht, 4 Januari 1911.

Kort verslag der gehouden classicale vergadering op 9 Nov. 1910.

De voorzitter, Ds. H. Meulink, opent de vergadering, laat zingen psalm 89 : 8, leest psalm 46, en gaat voor in gebed.

In het moderamen nemen zitting de broeders Ds. H. Meulink als voorzitter, W. T. van Dam als scriba en W. W. Meynen als assessor.

De notulen der vorige vergadering worden gelezen, goedgekeurd en vastgesteld.

Uit het onderzoek der credentiebrieven blijkt, dat alle kerken vertegenwoordigd zijn. Alleen de afvaardiging van de kerken Brussel, Nieuw-Lekkerland, 's-Gravendeel en Zwijndrecht brengt eenige discussie teweeg.

De kerkvisitatoren brengen bij monde van Ds. H. H. Schoemakers verslag uit over hun bezoek bij de verschillende kerken in de classis. Dit rapport geeft stof tot blijdschap. Er is reden tot dankbaarheid. Over het algemeen is er vooruitgang te bespeuren. Eene kerk, die vroeger met ernstige bezwaren had te worstelen, was nu daarvan verlost. En in een tweetal kerken werd op verzoek advies gegeven in enkele aanhangige zaken.

Ds. Van Dam rapporteert van de zending. Ook dat verslag geeft stof tot roemen. De zendingsdag is uitnemend geslaagd. Er worden ernstige pogingen aangewend om een hospitaal te verkrijgen; de voorloopige plannen werden reeds besproken. Het getal helpers is weer met één vermeerderd. Alleen wordt met smart vernomen, dat de ban van afsnijding op een broeder moest worden toegepast.

De vergadering approbeert de roeping van Ds. Vonkenberg naar Zwijndrecht, en Ds. Meynen deelt namens de kerken van Dordrecht en 's-Gravendeel mede, dat acte van losmaking is verleend aan Ds. Knoll bij zijn vertrek naar N.-Loosdrecht.

Een verzoek om de kerken Brabant en Limburg te helpen in de Evangelisatie te Rosendaal wordt toegestaan. Drie kerken worden aangewezen om haren Bed. des Woords in de volgende drie maanden één Zondag daarvoor af te staan, n.l. de kerk van Alblasserdam, Pattershoek en Zwijndrecht.

Ter tafel komen twee bezwaarschriften, n.l. van J. d. H. te D. en A. H. te A., beide naar aanleiding van een besluit van hun kerkeraad. Het besluit der vergadering zal aan die bezwaarde broeders en hun kerkeraad worden meegedeeld.

Een verzoek om emeritaat van Ds. P. van Schaick, ondersteund en toegelicht door den kerkeraad van N.-Lekkerland, wordt voorloopig toegestaan. Op de volgende vergadering zal een definitief besluit genomen worden.

Een voorstel van de kerk van M.B. wordt om verschillende redenen verworpen.

De kerk van H.-I.-A. vraagt en verkrijgt advies in twee censure zaken.

De overige punten van de agenda worden uitgesteld tot een volgende vergadering.

De kerk van Molenaarsgraaf-Brandwijk zal de volgende vergadering bijeenroepen.

De voorzitter sluit de vergadering, en Ds. Van Dam gaat voor in dankgebed.

Op last der classis:
W. T. VAN DAM, *scriba h. t.*

Buitenland.

Noorwegen. Kerkelijke toestanden. Van alle landen in Europa werd aan Noorwegen het Evangelie het laatst gebracht. Eeuwenlang hadden de Noorweegsche Vikings de oostkusten van Engeland geteisterd; zij kwamen daar met hun drakenschepen, en legden de abdijen in de asch en beroofden het volk, en als tegengeschenk ontvingen zij van de Angelsaksers het Evangelie. Van 930 tot 1030 deden drie Vikinger vorsten, welke na elkander Koningen van Noorwegen werden, rooftochten naar Engeland en bleven er eenigen tijd; zij hoorden daar het Evangelie, lieten zich doopen, en kwamen onder den invloed der Christelijke kerk. In hun land voerden zij het Christendom in. De Noorweegsche kerk kreeg eene organisatie naar het model van de Engelsche Kerk.

De reformatie kwam in Noorwegen van uit Duitschland en wel uit de tweede hand van Denemarken. Den Bijbel kregen zij in Deensche overzetting; daaruit is wellicht te verklaren, dat het levensbeginsel der reformatie niet diep in het land der Noren doordrong. In het begin der 19e eeuw had er een heerlijke geestelijke ontwaking plaats. Een eenvoudige boer, Hans Nielsen Haage geheeten, trok het geheele land rond, aandringend op bekeering en wijzend op de liefde van Christus. Na een arbeid van 7 jaar werd hij in de gevangenis geworpen. Zijn leerlingen zetten daarop zijn werk voort en lanhzamerhand werkte het Haagelsme als een zuurdeeg door het geheele land.

Noorwegen is het dunst bevolkt land van Europa. Het wordt door nauwelijks twee en een half millioen menschen bewoond; van deze vindt men een half millioen in de steden. De staatskerk is Lutherseh, zij wordt door bisschoppen geregeerd, die onder den Koning staan.

De minister van eeredienst benoemt hen en ook de predikanten. De zes bisschoppen zijn slechts koninklijke ambtenaren, die moeten nagaan of de bestaande wetten in hun bisdom worden nageleefd. Synoden die de Kerk vertegenwoordigen, hebben de Lutherschen Noren niet. In de gemeenten is de predikant alles, hij heeft geen Kerkeraad of vertegenwoordigers der gemeente naast zich. Er zijn wel gemeenten waarin de predikant bijgestaan wordt door vrijwillige helpers, die het werk der barmhartigheid uitoefenen, maar deze hebben geen wettige bevoegdheid. Wanneer de bisschop of zijn plaatsvervanger eenmaal om de twee jaar de kerk visiteert, kunnen de gemeenteleden hunne klachten inbrengen; maar dit is ook alles.

Wat het godsdienstig leven betreft bezaten de Noorwegers wel voorgangers die voor een meer schriftuurlijke orde van dingen pleitten, maar alle pogingen om de kerk eene zelfstandigheid te geven en de noodzakelijkste veranderingen tot stand te brengen, mislukten. Noch de predikanten noch de gemeenteleden hebben in het bestuur der Kerk iets in te brengen.

In het midden der 19de eeuw werd er luider dan ooit geroepen, dat er op kerkelijk gebied verandering komen moest. Men had voornamelijk bezwaar tegen de manier waarop de predikanten benoemd worden en waarop de tucht over hen uitgeoefend wordt. Op eene vergadering in 1875 te Arcedal gehouden, werden de rechten der gemeente gelijk die in de H. Schrift gegrond zijn, en de verhouding tusschen Kerk en Staat ernstig ter sprake gebracht. Twee Noorweegsche predikanten, de heeren Müach en Wettergreen, reisden naar Engeland en werden daar door het leven en de kerkordening der Presbyteriaansche kerken in Engeland en Schotland zoo getroffen, dat zij in Noorwegen teruggekeerd hun ambt in de Lutherstche staatskerk nederlegden en eene Lutherstche vrije kerk naar het model van de geunieerde Staatskerk in Engeland stichtten. Deze kerk telt thans 10.000 leden, die hare particuliere en algemeene synodale vergaderingen heeft. De door deze kerk gestichte Zondagscholen tellen 100.000 leerlingen. Zij is ook ijverig op het terrein der uitwendige zending werkzaam, daar zij onder de Laplanders, in China en elders werkt.

Ook de Methodisten hebben in Noorwegen voet aan wal gekregen. Een jonge Noor die in Amerika tot bekeering gekomen was, bracht de leer van Wesley naar Noorwegen. In den loop der tijden is mede door de ondersteuning van de Episcopaalsche Methodisten in Amerika, eene Methodistische kerk gesticht. Deze kerk telt tegenwoordig 8000 Avondmaalgangers, verdeeld over 40 gemeenten. Ook de Baptisten zijn in Noorwegen aan het werk met 30 predikers en 300 leden, en ook de Sabbathisten, Congregationalisten en Kwakers zoeken in Noorwegen aanhangers te vinden. Wij betreuren het optreden van al die secten, omdat daardoor de krachten, welke noodig zijn voor de vrijmaking van de kerk, die verreweg het grootste deel der Noorwegers omvat, daaraan onttrokken worden. Nieuwe kerken stichten, — terwijl men geen vinger uitsteekt om de Kerk der vaderen te bevrijden uit de smadelijke banden waarin zij gekluisterd is, om haar als eene vrijgemaakte Kerk tot een zegen van het geheele volk te doen zijn, — dat is toch niet recht.

In 1901 hield de predikant Klaveness, van Christiania, een der populairste voorgangers der Staatskerk, een voordracht over „het moderne indeferentisme en de Kerk", waardoor een machtige beweging ontstond. Niet lang daarna gaf de benoeming van Ording tot hoogleeraar in de dogmatiek, aanleiding tot het betoonen van instemming met het standpunt dat deze geleerde inneemt. Zoowel tegen Klaveness en tegen Ording werd echter van rechtzinnige zijde ingebracht, dat zij de Luthersche leer, volgens welke de Heilige Geest onmiddellijk ontvangen wordt met het water des doops, terwijl het vleesch en het bloed van den Christus bij het Avondmaal genoten wordt met den mond des lichaams, niet beleden. Toen het Noorweegsche ministerie de benoeming van Dr. Ording niet terughield, legde de minister van eeredienst zijn portefeuille neder en Dr. Odland, een van de Theologische professoren, vroeg zijn ontslag, omdat alle hoogleeraren der faculteit de niet-Luthersche meeningen van Dr. Ording bleken toegedaan te zijn.

Het *Quarterly Register* deelt niet mede, dat de vereeniging voor Inwendige Zending een „Gemeente faculteit" heeft gesticht, om jongelieden op te leiden tot den dienst des Woords. Het is te verstaan dat deze „Gemeente-faculteit" niet zooveel sympathie zou ondervinden, indien de afwijking van de Professoren der Theologische faculteit aan de Staatsuniversiteit alleen bestond in het verwerpen van de Lutherse leer omtrent de Sacramenten.

In 1908 werd eene Koninklijke commissie benoemd, opdat deze voorstellen doen zou in zake de verhouding van Kerk en Staat. Deze commissie beraadslaagt nog over de vraag, op welke manier de Staatskerk eenige vrijheid en zelfstandigheid zal krijgen. Tot hiertoe worden beide, gelijk wij reeds opmerkten, geheel gemist. Luther heeft wel gevoeld, dat het niet volgens de Schrift was, dat de overheid de Kerk geheel beheerschte. Voor eene vrije organisatie der Kerk meende de reformator echter de menschen niet te hebben; zij moesten daarvoor opgevoed worden. Vierhonderd jaar zijn reeds voorbijgegaan en nog acht men den tijd niet rijp voor eene inrichting der Kerk, die de Kerk als eene openbaring van het lichaam van Christus toekomt.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

TWEE.

IV.

Zoo was dan de regeering van Caligula reeds in diens zes-en-twintigste jaar een schande voor Rome en het rijk. En dat niet alleen wat het inwendige betreft, maar ook naar buiten.

Het Romeinsche rijk stond destijds op het toppunt van grootheid en macht, doch doordat het onverzadelijk was, en wel alle volken der wereld aan zich wilde onderwerpen, verwekte het zich alom vijanden. Het was een rijk van ijzer, dat alles verbreekt, gelijk de Schrift het ons in het Statenbeeld van Daniël teekent. Doch dieselfde Schrift zegt ook, dat dit ijzeren rijk ten slotte zou vallen.

Het groote wereldrijk, dat in het Zuiden zijn zetel had, zou bezwijken voor de aanvallen der volken van het Noorden, de Germanen en anderen. Wel hadden Drusus en Germanicus de Friezen en nog meer volkstammen onderworpen, maar toch bleef Germanië of Duitschland een gevaar voor Rome. Dit had keizer Augustus in het jaar 9 ondervonden, toen het Romeinsche leger onder Varus in het Teutoburger Woud door den Duitschen vorst Herman geheel vernietigd werd. Augustus liep toen radeloos door zijn paleis, roepende: „Varus, Varus, geef mij mijn legioenen weder!"

Gedurig werd dan ook tegen de volken op de Noorder- en Oostergrenzen des rijks te veld getrokken, ten einde hen te bedwingen. Zoo kreeg dan ook Caligula in het hoofd, dat hij als keizer en nog jong wel eens een tocht tegen de Barbaren behoorde te doen. Hij zou daartoe de Alpen overtrekken. Doch hij handelde weer even dwaas en verachtelijk als altijd. Op de Duitschers deed hij slechts in schijn een aanval, waarbij niets te wagen viel, en begaf zich toen naar Gallië of Frankrijk, een Romeinsche provincie, waar hij volkomen veilig was. Hij vestigde zich te Lyon in het Zuiden, en bleef daar wel een jaar lang. Weer hield hij op schandelijke wijze huis. De eene terechtstelling volgde de andere, terwijl natuurlijk weder de goederen der veroordeelden werden verbeurd verklaard; alles maar om de ledige kas van den verkwistenden keizer te vullen.

Eindelijk scheen deze toch zelf te begrijpen, dat een krijgstocht op deze wijs volbracht, al te bespottelijk was. Hij brak dus van Lyon op om, zoo het heette, met zijn gansche leger een tocht te ondernemen naar Brittannië of Engeland. Bijna een eeuw geleden was dit land aan Rome onderworpen door den beroemden Julius Caesar. Die was daartoe, na een verbond met onze voorouders de Batavieren te hebben gesloten, van hier uit de Noordzee overgestoken. Caligula zou dit nadoen.

Met een groot leger trok Caligula uit Frankrijk door België naar Nederland om zich, zoo het heette, aan den mond van den Rijn naar Engeland in te schepen. Niet ver van den Rijnmond, welke toen veel breeder was dan thans, lag het Romeinsche kasteel Brittenburg, op een plek waar thans de schepen varen. De grondslagen waren in de 18de eeuw bij zeer laag water nog duidelijk te herkennen.

Toen Caligula aan het strand der Noordzee gekomen was, liet hij daar zijn troepen groot vertoon maken wat veel bekijk uitlokte van de toenmalige duinbewoners, de Kaninefaten d. i. Konijnenvangers. In plaats echter van zich nu naar Brittannië in te schepen, beval de keizer dat de soldaten schelpen in hun helmen zouden verzamelen. „Dat is", sprak hij snoevend, „de buit, dien wij aan de zee ontnomen hebben". Meer gebeurde er niet. De geschiedenis meldt ons, dat een Kaninefaat die het spel aankeek den keizer in het gezicht uitlachte, wat zeer begrijpelijk is.

Hoe men over Caligula dacht, toen hij na zulk een dwazen tocht in Rome terugkeerde, kunt gij begrijpen. Hij had alle achting verloren en was, hoe jong ook nog, toch misschien reeds meer gevreesd en gehaat dan zijn voorganger Tiberius.

't Was dan ook geen wonder, dat er tegen hem in het geheim een samenzwering werd gesmeed. Aan het hoofd daarvan stond een voornaam man uit de lijfwacht des keizers, Cassius Cherea, die door den vorst beleedigd was. Door dezen Cassius werd Caligula 1 Jan. van 't jaar 41 vermoord. Hij had slechts 3 jaar en 10 maanden geregeerd. Heel Rome heraemde op het bericht van zijn dood.

Dat was het jammerlijk einde van den jongen man, die eens door velen met hoop en verwachting was begroet, welke hij zoo bitter had teleurgesteld. Hij ging ten onder in den gruwelijken